

UDK 929 Barada, Miho
930(497.5)''19''
Pregledni rad
Primljeno: 1.10. 2010.
Prihvaćeno: 15. 4. 2011.

Životni put i znanstveni doprinos don Mihe Barade

Fani Celio Cega
Muzej grada Trogira
Gradska vrata 4
21220 Trogir
Hrvatska
e-mail: fani.celio-cega@st.t-com.hr

Autorica u članku pregledno predstavlja životni i znanstveni put don Mihe Barade. Barada je svojim razmišljanjem i načinom pristupa obradi arhivskih izvora, brojnim člancima te knjigama dao veliki obol hrvatskoj povijesnoj znanosti.

Ključne riječi: Miho Barada, Trogir, povijest, znanost, arhiv, bibliografija

Uvod

Hrvatska povijesna znanost burnoga 20. stoljeća obilježena je znanstvenicima koji su se sustavno i nesebično, žarom rodoljuba, bavili istraživanjima domaće povijesti marno prenoseći svoje znanje studentskoj mladeži. Jedan od onih koji su služili hrvatskoj povijesnoj istini zasigurno je don Miho (*Mijo*) Barada (16. ožujka 1889. - 9. srpnja 1957.), crkvena i znanstvena ličnost koja je svoj život podredila duhovnosti i znanosti, osjećajući kako je razdoblje najstarije hrvatske povijesti slabo istraženo i dokumentirano. Pripadao je generaciji znanstvenika koji su raspravljali i polemizirali žestoko braneći svoje stavove, dokazujući ih i opravdavajući, imajući u vidu na prvome mjestu znanstvenu istinu. U svojim razmišljanjima i pisanju daleko ispred svojega vremena - nije imao dovoljno podrške među svećenstvom vjerojatno zbog učenjaštva, a među znanstvenim radnicima zbog svećeničkoga poziva.

Nakon njegove smrti mnoge su zapažene osobe pisale o njemu, primjerice Branimir Gušić,¹ njegov prijatelj i suradnik, a u novije vrijeme Ivan Golub² i Nevenka Bezić-Božanić.³ Nezaobilazan je u priručnicima, leksikonima i enciklopedijama.⁴ Ivan Golub, koji je došao u posjed dijela njegove rukopisne ostavštine, na svjetlo dana donosi, između ostaloga, tekst oporuke. Golub ističe činjenicu koja potvrđuje njegovu pripadnost katoličkoj crkvi i svećeničkom pozivu do kraja, istinu koju su pojedinci zanemarivali ili osporavali citirajući Baradinu oporuku da mu se “učini crkveni privatni i tihi sprovod kao svećeniku katoličke crkve što sam bio i ostao do smrti”.⁵ Nevenka Bezić-Božanić kao njegova studentica emotivno piše o Baradinom životnom putu i djelu.⁶

Ipak, mišljenja sam kako je najcjelovitiju sliku Baradinoga doprinosa hrvatskoj historiografiji (kritički i nepristrano) predočio Stjepan Antoljak.⁷ On ga je dobro poznao, s njime surađivao i neko vrijeme bio njegov kolega na fakultetu u Zagrebu, a bavio se istim vremenskim razdobljem hrvatske povijesti pa je tako mogao dobro sagledati i prikazati njegov život, sve ono što je objavio i o čemu je raspravljao s kolegama u struci. Antoljak se u svojoj ocjeni Barade pravednim stavom potrudio predočiti Baradu kao čovjeka, kao svećenika i kao znanstvenika. Činjenice, uzroci i posljedice odrednice su koje su ga pritom vodile, a znanstveni je to prikaz jednoga znanstvenika.⁸

Životni i znanstveni put

Miho Barada je dalmatinskih korijena, rođen u vrijeme austrijske uprave krajem 19. stoljeća u obitelji Giljanovića zvanih Barada, koji su tijekom 19. stoljeća preu-

¹ Branimir Gušić, “Miho Barada”, *Ljetopis JAZU za godinu 1957.* 64 (1960): 139 - 146.

² Ivan Golub, “Prinosi za životopis Mihe Barada (1889. - 1957.)”, *Croatica Christiana periodica* 15 (1991): 26.

³ Nevenka Bezić - Božanić, “Povijest je učiteljica života”, *Vartal* 1 - 2 (2004): 125 - 128.

⁴ *Bibliografija rasprava i članaka*, 11., IV/2., Zagreb, 1968., 12; Stjepan Antoljak, “Barada, Miho”, *Hrvatski biografski leksikon* (dalje HBL), sv. 1., Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1983., 438 - 439; “Barada, Miho”, *Hrvatska enciklopedija* (dalje HE), sv. 1., Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1999., 607.

⁵ Golub, “Prinosi”, 145.

⁶ Bezić-Božanić, “Povijest”, 125 - 128.

⁷ Stjepan Antoljak, “Miho Barada (1889. - 1989.)”, *Arhivski vjesnik* 33 (1990): 34.

⁸ U ovome članku osobno neću ništa novoga reći nego iz literature još jedanput prikazati Baradin život i rad. Tim više što ga osobno nisam poznavala, ali ga je poznao i s njim se družio moj djed Ivan Celio Cega (za njegovih boravaka u Trogiru) tako da sam od djetinstva slušala priče o njemu. Osim toga, bila sam studentica profesora Stjepana Antoljaka, kojega sam osobno poštovala i smatram da je ono što je on napisao o Baradi - u usporedbi s onim što sam o njemu čula - stvarno i bez nekoga pretjeranog dodvoravanja ikome. Svakako je onako kako je Barada i zaslužio jer je sam takav i bio. Danas, početkom 21. stoljeća, s povijesnim odmakom, ali poznavajući vrijeme druge polovice 20. stoljeća, sagledavajući činjenice i onodobne prilike, moguće je sasvim nepristrano pojasniti Baradinu ulogu.

zeli nadimak kao prezime⁹, u malenom izgledom životopisnom selu.¹⁰

Segetski kraj bilježi svoje arheološke nalaze još iz prapovijesnih vremena. Stanovništvo je obitavalo u dva sela - Segetu Gornjem, brdskom zaseoku i Segetu Donjem, koji je nastao tijekom 16. stoljeća kada je trogirski plemić Jakov Rotondo podigao utvrđeno naselje naseljeno stanovništvom iz okolnih sela i izbjeglicama iz Bosne.¹¹

Upravo takva sredina dala je veliko ime koje je obilježilo hrvatsku historiografiju i obogatilo nacionalnu povijest. Imovinsko stanje njegove obitelji moglo mu je osigurati školovanje, ali je trebalo sačuvati jedinstveno imanje te su ga poslali u splitsko sjemenište, a potom na studij teologije u Zadar "da uči škole" kako se tada običavalo kazati. Župnikom u Docu Donjem postaje 1912. godine (do 1915.), a potom je u Biteliću (1916. - 1921.), kako ističe Branimir Gusić, "započeo je svoj samostalni život kao pop glagoljaš."¹² Tu je dočekao kraj Prvoga svjetskog rata 1918. godine te uspostavu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (kasnije Kraljevinu Jugoslaviju). Teški životni uvjeti, izoliranost, siromaštvo, glad i nepismenost uvjetovali su njegovo zanimanje za narodne običaje i prošlost. Okrenuo se nabavci knjiga, čitanju i učenju na povijesnim izvorima.¹³ Godine 1921. (do 1926.) našao se ponovno u rodnome Segetu. Trogir je bio blizu te dalje istražuje i, srećom, pronalazi vrijednu arhivsku građu iz srednjovjekovne trogirске prošlosti u prašini tavana Gradske vijećnice, što je bilo presudno za njegov daljnji rad. Uočivši vrijednost nađenoga, o pronalasku obavještava akademika Ferdu Šišića, profesora srednjovjekovne povijesti na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, koji ga je nagovorio da upiše studij povijesti. Barada je vrlo brzo spoznao kako terenska istraživanja te temeljita analiza sačuvanih isprava i natpisa mogu unijeti nov pristup u pojašnjavanje hrvatske povijesti.¹⁴ Stoga u 37. godini upisuje studij te diplomira u roku od tri godine (1926. - 1929.), a vrlo brzo i doktorira s temom "Topografija Porfirogenetove Paganije", objavljenom u Starohrvatskoj prosvjeti 1928. godine.¹⁵ Rad je temeljen na Porfirogenetovom *De administrando imperio*, jednome od ključnih izvora do konca 10. stoljeća, zaključujući kako su Porfirogenetovi topografski podaci u vezi s Neretljanskom oblašću, *osim one neznatne izmjene*,

⁹ Antoljak, "Miho Barada", 95 - 96.

¹⁰ Opširnije o obitelji i plemenu Barada: Lucija Benyovsky, "Pleme Baradići u Gornjem Segetu od početka do Drugog svjetskog rata", *Vartal* 1 - 2 (2002): 75 - 90.

¹¹ Lucija Benyovsky, "Kulturno-povijesni pregled Segeta s osobitim osvrtom na narodnu nošnju", *Vartal* 1 - 2, (2004): 79 - 85.

¹² Gušić, "Miho Barada", 139 - 140.

¹³ Napisao je prikaz knjige "Dr. Fra Julijan Jelenić, Problemi dolaska franjevacu u Bosnu i osnutak boscanske Vikarije". Pretiskano iz *Nove Revije* 3 - 4 (1926), *Starohrvatska prosvjeta*, N. S. II., 1 - 2 (1928): 160 - 163.

¹⁴ Gušić, "Miho Barada", 140 - 141. Bezić - Božanić, "Povijest", 125.

¹⁵ Miho Barada, "Topografija Porfirogenetove Paganije", *Starohrvatska prosvjeta*, N. S. II., 1 - 2 (1928): 37 - 54.

potpuno istiniti i točni. Prije objave doktorata, u broju 3. – 4. spomenutoga časopisa (Starohrvatska prosvjeta za 1927. godinu), tiska rad o našem običaju “biranja kralja”,¹⁶ a godine 1929. članak Vrijeme smrti i obiteljski odnošaji bana Mladena II., koji objavljuje u Šišićevu zborniku.¹⁷

Na Šišićev nagovor, a uz preporuku don Frane Bulića i dalje se znanstveno usavršavao u Rimu na Visokoj školi za paleografiju, diplomatiku i arhivistiku gdje ostaje do diplome 1931. godine. Školovanje u Rimu upotpunio je istraživanjima po Vatikanskome arhivu sakupljajući i prepisujući građu poglavito vezanu za hrvatsku srednjovjekovnu povijest koja će mu - obilaskom muzeja i crkvi te prijateljevanjem s velikom imenima, primjerice časnim ocem Brunom Katterbachom - poslužiti kasnije.¹⁸ Što je najvažnije, boravak i školovanje u drugoj državi doprinijelo je njegovu znanstvenu sazrijevanju i otvorilo mu nove vidike - naučio se kritičkom razmišljanju. Nisu ga više zanimale samo povijesne činjenice nego uzroci i posljedice te sveukupna zbivanja unutar pojedine sredine, što mu je omogućilo drugačiji, kritički stav prema svemu. Kakav je to samo preokret u njegovu životu bio - najedanput se iz zabiti naći najprije u Splitu, Zadru, Zagrebu, a potom i u Rimu, ali bio je vrlo učinkovit. Omogućio mu je širinu u pristupu jer je upoznao težak život sirotinje, raskoš bogataša i razlike u samoj Crkvi. Sve je bilo puno proturječnosti od onoga čemu su ga drugi podučavali, zato su ga njegova istinoljubivost i beskompromisno poštenje doveli do usvajanja dijalektičke metode u radu.

Godine 1932. vraća se u Split te predaje povijest na biskupskoj gimnaziji, a potom i crkvenu povijest na Teološkome fakultetu u Zagrebu. Premda se dugo premišljao o prelasku u Zagreb, jer je mnogo toga o čemu je trebao predavati odudaralo od njegovih načela, prihvatio je radi života u glavnome gradu koji je pogodovao njegovim znanstvenim istraživanjima. Godine 1937. postaje redovitim profesorom crkvene povijesti na Teološkome fakultetu, a honorarno na Filozofskome fakultetu predaje pomoćne povijesne znanosti. I u crkvenim je krugovima cijenjen te postaje urednikom časopisa *Croatia sacra*, koji uređuje do 1941. godine.¹⁹

U razdoblju od 1930. do 1940. godine piše o temama koje se tiču hrvatske povijesti i crkvene povijesti dotičući se arheologije (primjerice radovi: Dinastičko pita-

¹⁶ Miho Barada, “O našem običaju ‘biranja kralja’”, *Starohrvatska prosvjeta*, N. S. I., 3 – 4 (1927): 197 – 209.

¹⁷ Miho Barada, “Vrijeme smrti i obiteljski odnošaji bana Mladena II.” u: *Šišićev zbornik*, Zagreb, 1929., 167 – 171.

¹⁸ Gušić, “Miho Barada”, 141; Don Miho Barada mu je posmrtno napisao nekrolog. Miho Barada, “Dr. Bruno Katterbach - Nekrolog”, *Obzor*, 14./20., 1 (1932): 3.

¹⁹ Gušić, “Miho Barada”, 142; S. Antoljak, “Miho Barada”, 97.

nje u Hrvatskoj XI. stoljeća,²⁰ Natpis hrvatske kraljice Jelene²¹ i *Tabella plumbea traguriensis*,²²) ili o hrvatskim biskupima (*Episcopus Chroatensis*,²³ Seoba Hrvata i Srba,²⁴ Historicitet imena Svačić²⁵ i Dvije naše vladarske isprave,²⁶) i tako dalje.²⁷ Primjerice, posljednji članak (diplomatičko-paleografska studija) obrađuje javne isprave Trpimira i Mucimira, isprave koje su javnosti poznate, ali kojima Barada daje temeljito tumačenje pojedinih riječi i izraza konzultirajući tumačenja starijih pisaca te vlastite spoznaje. Neupitno je to ogledni primjerak ispravnoga čitanja i predstavljanja isprave, građe obrađene znanstvenim aparatom, što je onodobnim studentima i te kako dobro došlo, a znanstvenicima pomoglo u istraživanjima.²⁸ Barada je bio temeljito klasično obrazovan, poznavatelj hrvatske i crkvene povijesti, književnosti i latinskoga jezika pa si je mogao priuštiti ovakav hrabar ali uljuđen kritički pristup obradi i tumačenju, temeljen na originalima i prijepisima ističući visoku razinu hrvatske dvorske kancelarije 9. stoljeća u zaključku: *Pisari Martin i Firmin, pa bili i tuđinci, stojeći prema svom vremenu kulturno i znanstveno visoko, dostojno su reprezentirali hrvatsku dvorsku kancelariju, a njihove su isprave jasan dokaz kulturnoga stanja Hrvatske IX. st.*²⁹ Kako su Baradini objavljeni članci doživljavali pozitivne ili negativne kritike, ističem mišljenje Ivana Esiha koji smatra ovaj članak novim prinosom u poznavanju Hrvatske u deveto-

²⁰ Miho Barada, "Dinastičko pitanje u Hrvatskoj XI. stoljeća (Kartular Sv. Petra u Selu)", *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 50 (1932): 157 - 199.

²¹ Miho Barada, "Iz starohrvatske povijesti II. Natpis hrvatske kraljice Jelene", *Nastavni vjesnik* XLIII (1934./35.): 73. - 78.

²² Olovna pločica pronađena je nedaleko Trogira. Barada ju je preveo s latinskoga jezika i obradio te ustvrdio da spada u red tzv. zapisa od uroka. Danas se čuva u Arheološkome muzeju u Zagrebu. Miho Barada, "Tabella plumbea traguriensis", *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva*, N. S., XVI (1935): 11 - 18.

²³ Miho Barada, "Episcopus Chroatensis", *Croatia sacra*, I (1931): 161 - 215.

²⁴ Miho Barada, "Iz starohrvatske povijesti I. Seoba Hrvata i Srba", *Nastavni vjesnik* XLII (1933./34): 172 - 179.

²⁵ Miho Barada, "Historicitet imena Svačić", *Vjesnik hrvatskog Arheološkog društva*, N. S. XVI (1935): 137 - 141.

²⁶ Miho Barada, "Dvije naše vladarske isprave. Diplomatičko-paleografska studija", *Croatia sacra*, VII: 13 - 14, Zagreb, 1937. i posebno izdanje, Zagreb, 1938., 1 - 96.

²⁷ Osim nabrojenih u tekstu u vremenu od 1930. do 1940. godine napisao je i objavio još nekoliko članaka, primjerice: "Dvije publikacije Jože Rusa", *Bogoslovna smotra* 20 (1932): 497 - 502; "Nadbiskup splitski Ivan Dominik Faconio", *Jadranski dnevnik*, II., 320., 1935., 28; "'Scriptorium' opatije Sv. Krševana u Zadru" u: *Godišnjak Zagrebačkog Sveučilišta*, Zagreb, 1938., foto 8., "'Scriptorium' opatije Sv. Krševana od G. Praga" u: *Godišnjak Univerziteta Kraljevine Jugoslavije za g. 1929. - 1933.*, Zagreb, 1933., 85 - 99; "'Scriptorium' di San Grisogono in Zara", *Jugoslavenski istorijski časopis*, 1. - 3./4 (1935): 489 - 502; "Gdje se nalazio Ridition, biskupski grad Sv. Aurelijana", *Croatia sacra*, VII., 13. - 14., 1937., 124 - 128; "Bašćanska ploča - 'Zlatno Klasje'", *Prosvjetni list hrvatskog književnog društva Sv. Jeronima*, I., 1., Zagreb, 1938., 4 - 5; "Istina o hrvatskom biskupu Grguru Ninskom", *Zlatno klasje* 1 (1939): 5 - 6. Osim ovih članaka napisao je nekoliko recenzija i novinskih članaka. Usp. B. Gušić, "Miho Barada", 145.

²⁸ Po Baradinomu odlasku s katedre Filozofskoga fakulteta obje su isprave proglašene falsifikatima kako ističe Antoljak "Miho Barada", 103.

²⁹ M. Barada, bilj. 25, 96.

me stoljeću.³⁰ Esih je i kasnije u *Obzoru* dobrim kritikama pratio njegova djela. Hinko Wolf također piše za ovaj Baradin članak: “(...) *diplomatička, paleografska i historijska analiza ove radnje predstavlja izvanredan metodijski pokušaj, koji je dao očigledan pozitivan rezultat obzirom na autentičnost ovih isprava*”.³¹

Zajedno sa svojim prijateljem i suradnikom Branimirom Gušićem, otorinolarinologom, antropogeografom i planinarom, koji se usput zanimao i za povijest, proputovao je i propješačio gotovo sve oblasti naše domovine koje su bile važne za hrvatsku povijest. Na putovanja su odlazili dobro pripremljeni, poznajući izvore i konzultirajući literaturu, a u razgovoru nadopunjujući jedan drugoga, pri čemu je Barada sakupio ogroman materijal koji mu je kasnije dobro dolazio u pisanju.³²

Smrcu profesora i učitelja Ferde Šišića 1940. godine otvorila mu se mogućnost (po želji samoga Šišića) preuzeti njegovu katedru - Katedru nacionalne povijesti te se u cijelosti posvetiti djelatnosti sveučilišnoga profesora i istraživača.³³ Grga Novak pohvalno se izrazio o njegovu imenovanju smatrajući da je Barada dostojan nasljednik Smičiklase i Šišića te da je Šišić dobro odabrao svojega nasljednika koji će znati rasvijetliti pojedina nerazjašnjena pitanja hrvatske povijesti.³⁴ Pohvalno se, između ostalih, na njegov život i djelo osvrće i Hinko Wolf u časopisu *Alma mater Croatica* zaključujući kako je njegov izbor za redovitoga profesora srdačno pozdravljen od cijele hrvatske javnosti.³⁵

Početak 40-ih godina znanstveno se dopisuje s Jaroslavom Šidakom,³⁶ obrađuje, primjerice, nadvratnik iz 7. stoljeća iz Kaštel Sućurca,³⁷ splitske povijesne izvore³⁸ i krunidbu kralja Zvonimira.³⁹ Skup splitskih povijesnih izvora zanimljiv je prilog obrade vjerodostojnosti izvora, ugovora hrvatskoga plemstva s ugarskom

³⁰ Ivan Esih, “Najstarije hrvatske isprave. Diplomatičko-paleografska studija prof. dra M. Barade”, *Obzor* 78., 198., 1938., 1 - 2.

³¹ Hinko Wolf, “Biografija i bibliografija novih sveučilišnih profesora”, *Alma Mater Croatica*, III., 9., 1939. - 1940., 383 - 384.

³² Gušić, “Miho Barada”, 142.

³³ U lijepo sročenoj nekrologu Barada se odužio profesor Šišiću, koji je u njemu na vrijeme uočio znanstveni potencijal i pomogao mu. Miho Barada, “In memoriam nuper defuncti Dr. Ferdinandi Šišić”, *Nastavni vjesnik*, L., 1941., 221 - 224.

³⁴ Grga Novak, “Dr. Miho Barada novi profesor hrvatske povijesti na zagrebačkom sveučilištu”, *Obzor*, 80., 73., 1940., 1.

³⁵ Wolf, “Biografija i bibliografija”, 383 - 384.

³⁶ Miho Barada, “Šidakov problem ‘crkve bosanske’”, *Nastavni vjesnik* XLIX (1940/41): 398 - 411; “Osvrt na odgovor J. Šidaka”, *Nastavni vjesnik*, L (1941): 17 - 20.

³⁷ Miho Barada, “Nadvratnik VII. stoljeća iz Kaštel Sućurca”, *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva. Serta Hoffilleriana*, N. S., 18 - 19 - 20 - 21, 1940., 401 - 418.

³⁸ Miho Barada, “Skup splitskih povijesnih izvora”, *Nastavni vjesnik* XLIX (1940/41): 81 - 92; Prikaz Ivana Esiha, “Revizija povijesnih izvora za hrvatsku povijest”, *Obzor* 81., 19., 1941., 2.

³⁹ Miho Barada, “Državno-pravno značenje krunidbe kralja Zvonimira”, *Hrvatski narod*, III., 93., Zagreb, 16. svibnja 1941., 2.

krunom (*Qualiter, Pacta conventa*), dokumenta pronađenoga u Trogiru u knjižnici obitelji Garagnin–Fanfogna.⁴⁰ Rezultat njegovih profesorskih iskustava jest sinteza istraživanja starije hrvatske povijesti u knjizi Hrvatska povijest, udžbeniku za VIII. razred srednjih škola, kojemu je suautor zajedno s Lovrom Katićem i Jaroslavom Šidakom, a koji je doživio tri izdanja objavljena u Nakladnome odjelu Hrvatske državne tiskare.⁴¹

Dolazi ratno vrijeme, njemačka okupacija, formiranje Nezavisne države Hrvatske. U burnim ratnim godinama posvetio se obradi sakupljenoga materijala, prepisanih izvora i literature te, dakako, pisanju. Objavljuje članke, primjerice: Iz kronologije hrvatske povijesti,⁴² Hrvatska državna povijest,⁴³ Postanak hrvatskog plemstva,⁴⁴ Zadar od XII. do XV. stoljeća⁴⁵ i Važnost osnutka zagrebačke biskupije⁴⁶ u kojima piše na drugačiji način, često puta izravan u izricanju svojih sudova i kritici tuđega mišljenja, što izaziva polemike na suprotnim stranama. Suradnik je i jedan od urednika prvoga izdanja Hrvatske enciklopedije, koja počinje izlaziti 1941. godine. U IV. svesku ove Enciklopedije piše o *Dalmaciji, povijest od 480. do 1400.*⁴⁷ Objavljuje manje članke, primjerice Međunarodni državnopravni položaj Hrvata za narodnih vladara.⁴⁸ Uređuje i piše u Časopisu za hrvatsku povijest.⁴⁹

U razdoblju Federativne Narodne Republike Jugoslavije (kasnije SFRJ) ostao je na Fakultetu i nastavio sve dublje analizirati društvene odnose hrvatskoga srednjovjekovlja. Proučava Vinodolski i Poljički statut te Novigradski zbornik, što je rezultiralo objavom nekoliko članaka. Pedesetih godina iz tiska se pojavljuju

⁴⁰ Povjesničar Franjo Rački 1874. godine pronašao je u knjižnici obitelji Garagnin–Fanfogna *Qualiter et cum quo pacto dederunt se Chroates regi hungarie*. *Qualiter* je potajno prodao Ivan Dominik Garagnin 1903. godine za 10 000 kruna budimpeštanskome društvu Szt. István Társulat. Hrvoje Morović, “Izbor iz djela”, Split, 1988., 219–221, 225, 229, 231.

⁴¹ “Hrvatska povijest za 8. razred srednjih škola”, Zagreb, 1941., ispravljeno 1. izdanje, Zagreb, 1941., (i. e. 1942.), 2. izdanje, Zagreb, 1943.

⁴² Miho Barada, “Iz kronologije hrvatske povijesti”, *Časopis za hrvatsku poviest*, I., 1. - 2. (1943): 127- 132.

⁴³ Miho Barada, “Hrvatska državna povijest”, *Naša domovina* I (1943): 176 - 179.

⁴⁴ Miho Barada, “Postanak hrvatskog plemstva”, *Časopis za hrvatsku poviest*, I., 3 (1943): 193 - 218. Temeljen je na *Qualiteru*, kako ga je on prozvaio, tvrdeći da je vjerodostojan dokument koji je temeljito proučio i s paleografske i diplomatske strane smatrajući da ostali povjesničari nisu tako postupili nego su prihvatili već uvriježeno mišljenje o falsifikatu 13. ili 14. stoljeća. U istome broju spomenutoga časopisa napisao je recenziju članka “Podrijetlo hrvatskog plemstva” Ljudmila Hauptmana. Sve je to izazvalo Hauptmana, koji se bavio istom tematikom te je s njime dugo polemizirao.

⁴⁵ Miho Barada, “Zadar prema Mlečanima od XII. do XV. stoljeća”, *Alma Mater Croatica*, VII., 5. - 10., 1943. - 1944., 105 - 110.

⁴⁶ Miho Barada, “Važnost osnutka Zagrebačke biskupije” u: *Kulturno-poviestni zbornik Zagrebačke nadbiskupije u spomen 850. godišnjice osnutka*, I., Zagreb, 1944., 1 - 4.; “Važnost osnutka Zagrebačke biskupije 1094. - 1944.”, Zagreb, 1945., objavljeno u: *Istarska Danica*, Pazin, 1993., 47 - 51.

⁴⁷ *Hrvatska enciklopedija*, sv. IV, Zagreb, 1942.

⁴⁸ U *Ustaški godišnjak*, Zagreb, 1942., 41. - 43. Zahvaljujem na podacima kolegi Tomislavu Galoviću koji mi je dao na uvid svoj rukopis “Bibliografija Mihe Barade”.

⁴⁹ *Časopis za hrvatsku povijest*, knj. 1., 1. - 2., 3., 4., Zagreb, 1943.

prilozi: Dalmatia superior,⁵⁰ *Notae epigraficae*,⁵¹ Hrvatski vlasteoski feudalizam,⁵² Hrvatska diaspora i Avari,⁵³ Lapčani...⁵⁴ U člancima temeljito obrađuje i prikazuje naše ranosrednjovjekovne društvene odnose uoči i poslije seobe smatrajući da se njihove ostatke može pratiti u Poljicima gotovo do kraja 19. stoljeća.

Godine 1948. postaje dopisnim članom JAZU (danas HAZU), a redovitim članom nije nikada imenovan. Potom objavljuje tri sveska Trogirskih spomenika, prvi dio Zapisci pisarne Općine trogirske, sv. I., od 21. X. 1263. do 22. V. 1273.⁵⁵, nastavak prvoga dijela sv. II., od 31. I. 1274. do 1. IV. 1294.⁵⁶ te drugi dio: Zapisci sudbenog dvora Općine trogirske, sv. I., od 8. VIII. 1266. do 6. XII. 1299. godine.⁵⁷ Također organizira prepisivanje još neobjavljenih bilježaka povjesnika Ivana Lucića iz Nadbiskupskoga arhiva u Splitu, što, nažalost, nije stigao objaviti do smrti kao ni završiti objavu *Trogirskih spomenika*. Prepisanu Lucićevu ostavštinu, ukoričenu u nekoliko svezaka, vratio je Kaptolskome arhivu u Splitu, a za uloženi trud Akademija mu je službeno dodijelila pozamašnu svotu novaca, koju je on pismeno odbio.⁵⁸ Glede *Trogirskih spomenika*, Književni krug iz Splita dovršio je započeto objavivši preostali dio građe – Zapisci kurije grada Trogira od 1310. do 1331.⁵⁹

Sudbina pronađene arhivske građe iz Trogirske vijećnice prilično je neobična. Građa je 1904. godine premještena u potkrovlje Vijećnice te je jedan dio tu i propao prije negoli ga je Barada pronašao i prepisao.⁶⁰ Tijekom Drugoga svjetskog rata godine 1943. u požaru u Vijećnici arhiv je, nažalost, izgorio. Vjerojatno se uvijek sumnjalo da je barem dio spašen jer je sam Barada zapisao: *Ne zna se, da li je taj materijal spašen od požara?*⁶¹ U Arhivu HAZU u Zagrebu čuva se dio spašenih sveščića iz druge polovice XIII. stoljeća, a dio građe iz XIV. stoljeća čuva se u Državnome arhivu u Zadru. U Muzeju grada Trogira čuva se dio iz 1316. godine

⁵⁰ Miho Barada, "Dalmatia superior", *Rad JAZU*, 270 (1949): 93 - 113.

⁵¹ Miho Barada, "Notae epigraficae", *Starohrvatska prosvjeta*, ser. III., 2 (1952): 179 - 182.

⁵² Miho Barada, "Hrvatski vlasteoski feudalizam", *Djela JAZU*, sv. 44., Zagreb, 1952.

⁵³ Miho Barada, "Slavenska dijaspora i Avari", *Starohrvatska prosvjeta*, ser. III., 2 (1952): 473.- 535.

⁵⁴ Miho Barada, "Lapčani", *Rad JAZU* 300 (1954).

⁵⁵ Objavio JAZU, Zagreb, 1948.

⁵⁶ JAZU, Zagreb, 1950.

⁵⁷ JAZU, Zagreb, 1951.

⁵⁸ Antoljak piše kako rečena novčana svota nije propala jer su je drugi na Odjelu vrlo korisno znali uporabiti. Antoljak, "Miho Barada", 98.

⁵⁹ Split, 1988.

⁶⁰ Don Miho Barada u Predgovoru *Trogirskih spomenika* navodi kako se kod starih Trogirana bilo uvriježilo mišljenje da se u Fanfognoj zbirci nalaze i spomenici grada Trogira. Barada je mišljenja kako su oni prije 1904. godine preneseni u potkrovlje općine i postupno uništavani. U Državnome arhivu u Splitu, Arhivu Garagnin-Fanfogna, nalazi se serija Trogirska općina te se može pretpostaviti kako su Garagnin-Fanfogne zadržali dio općinskoga arhiva. M. Barada, n. dj., bilj. 55., predgovor.

⁶¹ M. Barada, n. dj., bilj. 55., predgovor.

(Zapisci sjednice Trogirskog komunalnog vijeća),⁶² a iz Baradine ostavštine Trogirski spisi iz 1441. - 1443. godine.⁶³

Baradine sumnje bile su opravdane jer je obitelj Petrić donijela građu na uvid 1998. godine, koju su oni spasili od požara 1943. godine. Pripada vremenskome razdoblju XIII. - XV. stoljeća te je raspoređena u sedamnaest ovitaka. Glavnina se odnosi na dio koji je Barada objavio, a manji je dio neobjavljen.⁶⁴

Barada je dosta rano počeo prepisivati ovu arhivsku građu ne znajući kakva će ju sudbina sustići. Na sreću, ona nije ostala zakopana među njegovim rukopisima i tako bila nepovratno izgubljena i za povijest grada i za znanstvena istraživanja. Trajnim zapisima u Akademijinim izdanjima omogućeno je daljnje istraživanje i tumačenje spisa svima koji su se bavili proučavanjem srednjovjekovne prošlosti grada Trogira. Barada je istraživanjima i temeljitim člancima zadužio i grad Trogir i hrvatsku znanost, a svojim predanim podučavanjem mnoge studente.

Po osnivanju Filozofskoga fakulteta u Zadru pristao je oblikovati Katedru povijesti te je u arhivskim spisima ovoga Fakulteta ostalo zapisano da postoji "samo žaljenje što on nije došao na ovaj Fakultet i uopće u Zadar".⁶⁵

Generacije poslijeratnih studenata upoznao je s potrebom čitanja i analize tekstova izvora kao metodologijom rada u povijesnim istraživanjima strpljivo ukazujući na dragocjenost pisanih izvora i tajne srednjovjekovnoga pisma. Mišljenje javnosti o njemu bilo je podijeljeno, ali oni koji su ga dobro poznavali, izuzetno su ga cijenili i razumjeli.⁶⁶ Barada je bio izraziti individualist, uvjeren u svoje znanstvene rezultate; nije volio kompromis tako da je rečeni odnos javnosti prema njemu očekivan.

U međuvremenu se jako razbolio, imao problema s visokim tlakom i očnom mretnom uslijed čega mu je slabio vid i od 1954. godine je u mirovini. Vraća se u rodni Seget, piše i dalje te povremeno dolazi u Zagreb. Godine 1957. nastupilo je moždano krvarenje, i umire u Zagrebu u 68. godini života.⁶⁷ Oporuka koja je ostala nakon njegove smrti svjedoči o jednostavnome čovjeku koji je želio svoj ovozemaljski život završiti kako dolikuje da ne bi nakon njegove smrti ostala neriješena njegova skromna imovina. Štitio je pri tome interese svoje obitelji a ne

⁶² Izloženo na izložbi u Zagrebu 2001./2002. "Blago trogirskih riznica", Zagreb, 2001. (Katalog izložbe), 85.

⁶³ Muzej grada Trogira, Arhivska zbirka.

⁶⁴ Fani Celio Cega, "Istraživanje arhivske građe u muzejskim i privatnim zbirkama", *Informatica museologica* 29, 3 - 4 (1998): 44 - 46.

⁶⁵ Antoljak, "Miho Barada", 99.

⁶⁶ Jedni su ga držali masonom, drugi ateistom, što je on još za svojega života opovrgnuo. Činjenica jest, kako ističe S. Antoljak, da nije volio pape, samo zato što su u vrijeme njegova života oni bili Talijani. Antoljak, "Miho Barada", 109.

⁶⁷ Dostojan i opširan nekrolog napisao je njegov prijatelj i suradnik B. Gušić, "Miho Barada", 89 - 146, a sjetio ga se i Vinko Nikolić, "Smrt prof. Mihe Barade", *Hrvatska revija* 7 (1957): 4., Nekrolozi, 432. itd.

zaboravljajući ni Akademiju, tražeći skroman crkveni i tihi sprovod *bez govora, vijenaca i slično*.⁶⁸

Počiva na segetskome groblju. Posmrtno mu se objavljuju dva priloga: Prilozi kronologiji hrvatske povijesti (1062. - 1075.)⁶⁹ i Starohrvatska seoska zajednica⁷⁰ te pojedini radovi na kojima je bio suradnik.⁷¹

U zaključku

Zaključno se može kazati da je Barada svojim razmišljanjem i načinom pristupa obradi arhivskih izvora te znanstvenim aparatom u postupku pisanja i objave dao veliki obol i ostavio duboka traga u hrvatskoj povijesnoj znanosti. Dolazio je do novih i jasnijih zaključaka koji se nisu uvijek podudarali s dotadašnjim uvriježenim mišljenjima pri prikazivanju činjenica, stoga je često polemizirao braneći svoje stavove. Jesu li oni bili ispravni ili nisu, postupno se pojašnjavalo tijekom druge polovice XX. stoljeća, a i dan-danas. Znanstvena istraživanja uglavnom su se doticala razdoblja ranoga srednjeg vijeka, posebno ga je zanimalo hrvatsko plemstvo, feudalno uređenje, topografija te stari statuti i zakonici. Odlično poznavanje srednjovjekovne paleografije i latinskoga jezika olakšalo mu je rad. Barada je bio seljačkoga podrijetla iz okolice Trogira, grada koji je dao više znanstvenika. Imao je mogućnost obrazovanja i stručnoga usavršavanja u Zagrebu i u Rimu, a da nije imao veliku podršku niti u crkvenim niti u znanstvenim krugovima osim kod pojedinaca, primjerice kod Šišića. Možda je zato svojim načinom pisanja i života prouzročio različite reakcije kako drugih znanstvenika tako i sredine u kojoj je živio i nije priznat onako kao što bi trebao biti.⁷²

⁶⁸ Prijepis Oporuke. Golub, "Prinosi", 148.

⁶⁹ Miho Barada, "Prilozi kronologiji hrvatske povijesti (1062. - 1075.), *Rad JAZU* 311 (1957): 185 -217.

⁷⁰ Miho Barada, "Starohrvatska seoska zajednica", *Izdanje JAZU*, 1957.

⁷¹ Gušić, "Miho Barada", 145.- 46.; Bezić-Božanić, "Povijest", 127 - 128.

⁷² Grad Trogir skromno je obilježio stotu obljetnicu njegova rođenja 1989. godine. Društvo za zaštitu kulturne baštine Trogira *Radovan* upriličilo je u Zadružnome domu u Segetu Donjemu proslavu u okviru koje je o životu i radu akademika Mihe Barade govorila njegova studentica Nevenka Bezić-Božanić. Položeno je cvijeće na grob te postavljena i otkrivena spomen-ploča na rodnoj kući u Segetu Donjemu, koju je u ime Akademije otkrio akademik Kruno Prijatelj. Joško Brešan, "Spomen na Mihom Barada", *Slobodna Dalmacija*, Split, 31. listopada 1989.

Life and career of don Miho Barada

Fani Celio Cega
Museum of the City of Trogir
Gradska vrata 4
21220 Trogir
Croatia
e-mail: fani.celio-cega@st.t-com.hr

Summary

In the tumultuous twentieth century, Croatian academia was marked by individuals who selflessly and systematically, with patriotic passion, dedicated themselves to the study of national history and tirelessly conveyed their knowledge to university students. Among them, Miho Barada (16 March 1889–9 July 1957) stands out as a churchman and an academic who devoted his life to spirituality and to historical research. He understood that the earliest Croatian history was a poorly documented and researched period. Barada was of Dalmatian origin, born during the Austrian administration in late nineteenth century in the family Giljanović, known as Barada. He was educated in Split, Zadar and Zagreb, and then in Rome, and this contributed to his maturation as an academic, and taught him how to think critically. He was no longer interested in facts only, but also in causes and consequences, the totality of events in a particular context, and this made possible for him to take a different, critical approach towards everything. In 1937, he was appointed full professor of church history at the School of Theology in Zagreb. He was also adjunct professor of ancillary historical disciplines at the School of Arts and Humanities in Zagreb. When his teacher, Professor Ferdo Šišić, died in 1940, Barada got the opportunity to take over his Chair of National History and become a full-time university professor and researcher. In 1948, he became a corresponding member of JAZU (today HAZU).

With his way of thinking, his approach to the archival sources and well-developed methods of analysis, writing and publication, he greatly contributed to and left a major trace in Croatian historiography. His writings are essential sources for scholars of medieval history and they are regarded as foundations of Croatian medieval history. Barada reached new and clearer conclusions that did not always conform to established views, so he often engaged in polemics to defend his positions. With regard to his scholarly research, which for the most part focused on the Middle Ages, Barada was especially interested in Croatian nobility, feudal socioeconomic system, topography and old statutes and books of laws. His im-

peccable knowledge of medieval palaeography and Latin made his work easier. His bibliography includes original research articles, reviews, edited volumes and newspaper articles.

Keywords: Miho Barada, Trogir, history, academic research, archives, bibliography